

Державний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Студента 4 курсу, 19 групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
освітньої програми «Публічне
управління та адміністрування»

Леонтєва Валерія
Едуардовича

(підпис студента)

Науковий керівник
к.держ.упр.

Мірко Наталія
Вікторівна

(підпис керівника)

Гарант освітньої програми
к.держ.упр.

Динник
Ірина Петрівна

(підпис гаранта)

Київ 2023

Державний торговельно-економічний університет

Факультет економіки, менеджменту та психології

Кафедра публічного управління та адміністрування

Освітній ступінь: бакалавр

Спеціальність: публічне управління та адміністрування

Освітня програма: публічне управління та адміністрування

Затверджую

Зав. кафедри

«30» грудня 2022 р.

Завдання

на випускну кваліфікаційну роботу студентіві

Леонтєв Валерій Едуардович

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи: «Екологічна освіта в територіальних громадах»

Затверджена наказом ректора від «26» грудня 2022 р. № 3711

2. Строк здачі студентом закінченої роботи: 12.05.2023

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи

Мета роботи: дослідження процесу реалізації екологічної освіти в територіальних громадах, а також розробка напрямів удосконалення державної екологічної освітньої політики в Україні

Об'єкт дослідження: процес формування та реалізації екологічної освіти в Бориспільській територіальній громаді.

Предмет дослідження: теоретико-методичні та прикладні основи реалізації екологічної освіти в територіальних громадах, а також розробка напрямів удосконалення державної екологічної освітньої політики в Україні

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІЧЕНОСТІ КАДРІВ В ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

- 1.1. Особливості формування екологічної компетентності фахівців в територіальній громаді
- 1.2. Аналіз принципів екологічної освіченості системи управління територіальною громадою

РОЗДІЛ 2. ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

- 2.1. Формування та реалізація державної екологічної освітньої політики в Україні
- 2.2. Розроблення заходів удосконалення державної екологічної освітньої політики в Україні та обґрунтування їх ефективності в контексті концепції сталого розвитку

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

5. Календарний план виконання роботи

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	До 24.11.2022	24.11.2022
2	Складання плану та підготовка індивідуального завдання для виконання випускної кваліфікаційної роботи	До 30.12.2022	30.12.2022
3	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису першого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 20.03.2023	20.03.2023
4	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису другого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 20.04.2023	20.04.2023
5	Представлення закінченої випускної кваліфікаційної роботи	До 10.05.2023	10.05.2023
6	Підготовка письмового відгуку на випускну кваліфікаційну роботу	До 10.05.2023	10.05.2023
7	Зовнішнє рецензування випускної кваліфікаційної роботи	До 12.05.2023	12.05.2023
8	Проведення попереднього захисту випускних кваліфікаційних робіт	12-05. 17.2023	12-05. 17.2023
9	Вирішення питання про допуск випускної кваліфікаційної роботи до захисту	До 22.05.2023	До 22.05.2023
10	Направлення випускної кваліфікаційної роботи із зовнішньою рецензією у ЕК для захисту	За графіком	За графіком

6. Дата видачі завдання «30» грудня 2022 р.

7. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи

(прізвище, ініціали, підпис)

8. Гарант освітньої програми Динник І.П.

9. Завдання прийняв до виконання студент

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи:

Випускна кваліфікаційна робота написана на актуальну тему. Екологічна освіта є важливим напрямком державного управління в Україні. З кожним роком екологічний стан в країні значно погіршується через забруднення промисловими та побутовими відходами, незадовільний стан якості питної води та їжі, викиду у атмосферне повітря шкідливих хімічних речовин та сполук, зміни клімату, зростання рівня урбанізації, що спричиняє транспортні викиди, а також діяльності котельного господарства. Все це

потребує негайного втручання з боку держави для врегулювання процесів на законодавчому рівні для мінімізації можливих негативних наслідків.

Метою дослідження є теоретично-методичний аналіз екологічної освіти на рівні державного управління.

В випускній кваліфікаційній роботі вирішені наступні завдання: узагальнено особливості формування екологічної компетентності фахівців в територіальній громаді; проведено аналіз принципів екологічної освіченості системи управління територіальною громадою; визначено принципи формування та реалізація державної екологічної освітньої політики в Україні; сформовано напрями вдосконалення механізмів реалізації державної екологічної політики на регіональному рівні.

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

Випускна кваліфікаційна робота має достатньо логічну структуру та відповідає вимогам щодо оформлення. Зауваження, які відмічалися науковим керівником виправлені. В цілому робота виконана відповідно до методичних рекомендацій та заслугове позитивної оцінки, рекомендована до захисту, а її автор на присвоєння ступеня бакалавра зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи _____

(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист Динник Ірина Петрівна _____

(підпис, дата)

11. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу:

Випускна кваліфікаційна робота студента _____

(прізвище, ініціали)

може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Гарант освітньої програми: Динник І.П. _____

(підпис)

Завідувач кафедри: Новікова Н.Л. _____

(підпис)

«12» травня 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІЧЕНОСТІ КАДРІВ В ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ.....	5
1.1. Особливості формування екологічної компетентності фахівців в територіальній громаді.....	5
1.2. Аналіз принципів екологічної освіченості системи управління територіальною громадою.....	13
РОЗДІЛ 2. ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	22
2.1. Формування та реалізація державної екологічної освітньої політики в Україні.....	22
2.2. Розроблення заходів удосконалення державної екологічної освітньої політики в Україні та обґрунтування їх ефективності в контексті концепції сталого розвитку.....	27
ВИСНОВКИ.....	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	35
ДОДАТКИ.....	39

ВСТУП

Актуальність теми. Створення ефективної системи екологічної освіти в територіальних громадах є важливим напрямом розвитку будь-якої країни. Сучасна система екологічної освіти є не достатньо розвиненою та врегульованою на державному рівні. Процес її формування та діяльності ускладнюється певними проблемами: недостатнім рівнем розвитку понятійно-категорійного апарату, суперечливістю конституційно-правових норм, низьким рівнем децентралізації та концентрації, не раціональним розподілом функцій та обов'язків між державною і місцевою владою, не чітко сформованим адміністративно-територіальним устроєм та недосконалістю освітнього процесу.

Екологічна освіта, перш за все, спрямована на підвищення обізнаності громадськості про екологічні проблеми та їх вирішення, занепокоєння цим питанням надає людям можливість набути знань та навички вирішення проблем щодо захисту та покращення стану навколишнього середовища. Відповідно, вона спрямована на формування активного та поінформованого населення, відданого цінностям та практиці екологічної та соціальної стійкості. Зокрема, екологічна освіта у територіальних громадах може відігравати важливу роль у процесі забезпечення сталого розвитку територій та країни загалом.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження процесу реалізації екологічної освіти в територіальних громадах, а також розробка напрямів удосконалення державної екологічної освітньої політики в Україні.

Для досягнення поставленої мети було визначено та виконано такі завдання:

- узагальнено особливості формування екологічної компетентності фахівців в територіальній громаді;
- проведено аналіз принципів екологічної освіченості системи управління територіальною громадою;

- визначено принципи формування та реалізація державної екологічної освітньої політики в Україні;
- розроблено заходи щодо удосконалення державної екологічної освітньої політики в Україні та представлено обґрунтування їх ефективності в контексті концепції сталого розвитку.

Об’єктом дослідження є процес формування та реалізації екологічної освіти в територіальних громадах.

Предметом дослідження теоретико-методичні та прикладні основи процесу реалізації екологічної освіти в територіальних громадах, а також розробка напрямів удосконалення державної екологічної освітньої політики в Україні.

У ході дослідження було використано такі **методи дослідження**, як теоретичний, аналітичний, описовий, порівняльний.

Структура випускної кваліфікаційної роботи. Робота складається із вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел (30 найменувань). Загальний обсяг роботи складає 43 сторінки. Робота проілюстрована 21 рисунками, 1 таблицею.

РОЗДІЛ 1. ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІЧЕНОСТІ КАДРІВ В ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

1.1. Особливості формування екологічної компетентності фахівців в територіальній громаді

Територіальні громади характеризуються як органи місцевого самоврядування, що мають право вирішувати власні проблеми чи проблеми населення у межах наданих їм повноважень [18].

Правовою основою місцевого самоврядування в Україні є Конституція України, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», закони і підзаконні нормативно-правові акти, що приймаються на їх основі, а також акти органів місцевого самоврядування, що приймаються в рамках їх компетенції [6].

Бориспільська міська територіальна громада – територіальна громада в Україні, в Бориспільському районі Київської області. Адміністративний центр – місто Бориспіль. Площа громади – 528,07 км², населення – 79 158 осіб (2020). Утворена 12 червня 2020 року шляхом об'єднання Бориспільської міської ради обласного значення та Глибоцької, Іванківської, Кучаківської, Любарецької, Рогозівської, Сеньківської сільських рад Бориспільського району [26].

Організаційна структура Бориспільської територіальної громади має свої певні особливості. Організаційно-функціональна система місцевого управління передбачає взаємопов'язані між собою структурні елементи, які забезпечують функціонування місцевих органів у взаємодії з державними інститутами. Органи місцевого самоврядування утворюють трикутник у своїй системі рішень та переваг [14, с. 66].

Стосовно матеріального та фінансового забезпечення у Бориспільській територіальній громаді керуються рухомим і нерухомим майном, доходами до місцевого бюджету, допоміжними коштами, землею, природними ресурсами, які перебувають у власності відповідної територіальної одиниці (сільської

громади, селища, міста чи району), а також ресурси, які знаходяться у спільній власності під управлінням районної чи обласної ради.

Система показників ефективності оцінки екологічної освіченості Бориспільської територіальної забезпечує різносторонню оцінку використання всіх наявних ресурсів та характеризує всі загально-економічні показники. Розрахунок ефективності має проводитися абсолютно на всіх стадіях життєвого циклу територіальної громади [7, с. 12].

В даний момент сучасна освіта в Україні зазнає змін у системі освіти та виховання, з наміром наблизити його до міжнародних стандартів, при цьому зберігаючи та примножуючи властиву унікальність. Екологічна освіта нерозривно пов'язана з екологічним вихованням. Вона в багато в чому визначає успіх останнього. Метою екологічної освіти, як і екологічного виховання є формування відповідального ставлення до природного середовища основі справжніх та глибоких знань про неї.

Екологічна освіта – це безперервна процес виховання, навчання, самоосвіти та розвитку особистості, спрямований на формування норм моральної поведінки людей [6, с. 184].

Екологічна освіта в Бориспільській територіальній громаді покликана формувати знання про природу, взаємодію суспільства та природи, вміння з вивчення та охорони природи. Процес екологічної освіти фахівців, тією чи іншою мірою завжди поєднуючи навчання та виховання, спрямований на формування екологічної відповідальності до навколишнього середовища.

Екологічне виховання як педагогічний процес у Бориспільській територіальній громаді визначається не тільки як екологічні знання, а й здійснюється через його почуття – емоційну сферу, його душевну підготовку до виховання екологічних цінностей.

Екологічне виховання у Бориспільській територіальній громаді є складовою загальної системи виховання, тому до розгляду сутності можна застосувати загальні підходи теорії виховання. Основні напрями в галузі екологічного виховання можливі тільки на основі обліку сучасності в цілому,

виявленні основних цілей, сутності та протиріч у ньому, а також висновків педагогічної науки про сучасний стан, напрямки та підходи до виховання в даний час [10].

Нині сутність екологічного виховання громади не можна розглядати лише як складову частину природоохоронної системи, адже вона є необхідним компонентом формування особистості, здатної вирішувати завдання майбутнього етапу розвитку цивілізації. Тому у Бориспільській територіальній громаді екологічному вихованню надається суспільне значення.

Сутність екологічного виховання у Бориспільській територіальній громаді можна визначити такими категоріями: «світогляд – цінності – ставлення – поведінка», які є основними компонентами всієї системи. Кожна ланка подається в послідовності та виконує певну функцію, але вони взаємопов'язані і взаємодіють у процесі організації екологічного виховання [26].

Аналізуючи діяльність Бориспільської територіальної громади можна виділити декілька рівнів формування екологічних відносин, кожен із яких має свій зміст (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Рівні формування екологічних відносин

Рівень	Характеристика
Мотиваційний	Усвідомлення єдності людини із живою природою. Формуються мотиви необхідності та бажання, прагнення та інтереси до пізнання природи.
Проблемний	Рівень формування та постановки екологічних проблем як наслідок реальних протиріч між суспільством та природою. На цьому рівні досліджується діяльність людини як екологічного чинника.
Історичний	Направлений на усвідомлення історичних причин виникнення сучасних екологічних проблем, розгляд та пошуку шляхів їх вирішення.
Теоретичний	На цьому рівні має бути засвоєно ідею управління живою природою провідна концепція соціальної екології.
Практичний	Забезпечується реальний внесок школяра у справу збереження довкілля людини, оволодіння нормами та правилами поведінки у природному середовищі.

Джерело: узагальнено автором на основі джерел [8, 12, 10].

В освітній системі Бориспільського району функціонує 160 комунальних закладів освіти [26]:

- 71 - закладів загальної середньої освіти та 12 філій, де навчається 28045 учнів;
- 58 - заклади дошкільної освіти, де виховується 7434 вихованців;
- 11 - позашкільних закладів освіти;
- 8 – інклюзивно-ресурсних центрів.
- 4 - приватних заклади дошкільної освіти, що мають ліцензії на діяльність з надання освітніх послуг у сфері дошкільної освіти: Товариство з обмеженою відповідальністю ДНЗ «Грінрайс Кідс», приватний заклад освіти-ліцей «Spring Up», навчальний центр COOL SCOOL», «Вишеньківський міжнародний ліцей «ЗОЛОЧЕ» -155 вихованців.
- 4 – приватних заклади середньої освіти («Вишеньківський міжнародний ліцей «ЗОЛОЧЕ», ТОВ «Школа Акцент», ТОВ «Бориспільський приватний ліцей «Ліга М», ТОВ «Бориспільська приватна гімназія «Спрінг Ап») -155 учнів.

Загальна кількість педагогічних працівників 3022 в Бориспільському районі.

Незважаючи на існуючі виклики, впродовж 2022 року, реформування системи освіти району проводилося відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року та з урахуванням світових освітніх тенденцій створення безпечних умов для учнів та працівників галузі було першочерговим завданням.

Слід зазначити, що керівництво Бориспільської територіальної громади фокусує увагу на його спеціальному змісті, протиставляючи його іншій освіті, яка, таким чином, не має бути спрямовано формування моральних норм.

Загалом, в громаді під екологічною освітою розуміється «цілеспрямований процес виховання та навчання на користь людини,

суспільства, держави, що супроводжується констатацією досягнення громадянином (що навчається) встановлених державою освітніх рівнів (освітніх цензів)».

Таким чином, екологічна освіта у Бориспільській територіальній громаді має бути складовою не лише загальної системи освіти, а й стати загальнонаціональним завданням та відповідати цілям суспільства в умовах переходу до сталого розвитку, що забезпечує збалансоване вирішення соціально-економічних завдань та проблем збереження сприятливого довкілля та природно-ресурсного потенціалу для задоволення потреб нинішнього та майбутнього покоління людей.

Підходи до розуміння екологічної компетентності у Бориспільській територіальній громаді представлено на рис. 1.1.

Екологічна компетентність
<ul style="list-style-type: none"> • здатність фахівців приймати рішення і діяти так, щоб наносити довікілью якомога меншої шкоди; • прояв екологічної культури фахівців у її "зоні відповідальності" у якій кожна конкретна людина здійснює власну діяльність і тому може реально впливати на її стан; • відповідально вирішувати життєві ситуації, підпорядковуючи задоволення своїх потреб принципам сталого розвитку; • здатність фахівців до ситуативної діяльності у побуті і природному оточенні уміти приймати рішення і виконувати адекватні дії, усвідомлюючи їх наслідки для довкілля; • здатність застосовувати екологічні знання й досвід у професійних і життєвих ситуаціях, керуючись пріоритетністю екологічних цінностей і непрагматичною мотивацією взаємодії з довкіллям на основі усвідомлення особистої причетності до екологічних проблем; • показник сформованості екологічної культури особистості.

Рис. 1.1 Підходи до визначення екологічної компетентності

Джерело: : узагальнено автором на основі [26]

Як результат навчання і виховання формування екологічної компетентності підпорядковується загальнодидактичним закономірностям цих процесів.

Відтак, основні принципи формування екологічної компетентності у фахівців Бориспільської територіальної громади відображено на рис. 1.2.

Принципи формування екологічної компетентності
<ul style="list-style-type: none"> • суспільної спрямованості; • виховання особистості в діяльності і спілкуванні; • стимулювання внутрішньої активності особистості; • гуманізму в поєднанні з високою вимогливістю; • оптимістичного прогнозування; • опори на позитивні якості майбутніх державних службовців; • урахування вікових та індивідуальних особливостей майбутніх службовців; • виховання в колективі; • єдності і погодженості вимог, зусиль і дій навчального закладу, родини і громадськості.

Рис. 1.2 Принципи формування екологічної компетентності у фахівців Бориспільської територіальної громади

Джерело: : узагальнено автором на основі [26]

На сьогоднішній день, вітчизняна педагогічна система орієнтована на розвиток суспільства, формування цінностей виховання та освіти, де становлення екологічної домінанти сучасного суспільної свідомості покликане сприяти подоланню негативних явищ сучасності. Звернення до формування екологічної компетентності особистості визначили основні тенденції у сучасній педагогічній теорії та практиці.

Таким чином, формування екологоподібного середовища у Бориспільській територіальній громаді багато в чому збігається з характеристиками процесу формування ключових загальнокультурних, загальнопрофесійних та професійних компетенцій, а також навичок самостійної роботи, оволодіння якими дозволяє майбутнім спеціалістам відповідати змінним екологічним та соціокультурним умовам навколишнього середовища.

При цьому фахівці визначеної територіальної громади включені до наступних процесів:

- усвідомлення особистої значущості екологічних проблем освітньої установи та розвиток потреби у покращенні якості довкілля;
- розвиток пізнавального інтересу до навколишнього світу та вироблення вмінь розпізнавати, обстежувати та вирішувати проблемні ситуації у сфері екології на основі розумових операцій репродуктивного, продуктивного та евристичного типу;
- розширення технологічного поля та екологізація контексту професійної підготовки фахівця;
- вивчення нормативно-правової основи екологічної діяльності та дотримання моральних норм і правил повія відносин з навколишнім світом та самим собою;
- формування критичного мислення у зв'язку з придбанням умінь аналізувати роль природних об'єктів у житті людини, можливості прогнозувати результати людського на природу;
- оволодіння систематизованими екологічними знаннями, усвідомлення соціальної та особистої значущості дослідницької діяльності у сфері екології, прагнення та вміння вирішувати проблемні ситуації;
- формування емоційно-ціннісного ставлення до будь-якої екологічної ситуації, розвиток емоційно-чуттєвого сприйняття світу;
- розвиток комунікативних умінь вступати у діалогічне спілкування у процесі спільного вирішення проблем [10].

Відтак, до найперспективніших напрямів формування екологічної компетентності у фахівців Бориспільської територіальної громади можна віднести:

- науково-дослідний напрям, який реалізується шляхом залучення людини до діяльності наукового товариства та екологічних громадських об'єднань. Дослідницька діяльність організується у вигляді послідовності

вирішення взаємопов'язаних проблемних ситуацій екологічного змісту При цьому окремо взята проблемна ситуація включає етапи розпізнавання, обстеження та вирішення, виступала модулем. цілісного педагогічного процесу;

– проектно-виробнича діяльність: проведення комплексних досліджень у галузі природокористування, розробка рекомендацій до їх вирішення; забезпечення ресурсопровідної функції природного середовища; оцінка впливу на довкілля; розробка та здійснення моніторингу в галузі природокористування; аналіз приватних та загальних проблем використання природних умов та ресурсів;

– контрольно-експертна діяльність: розробка практичних рекомендацій з використання природно-ресурсного потенціалу територій; розробка систем раціонального природокористування; проведення екологічної оцінки господарських проектів;

– практико-орієнтований напрямок: закріплення та поглиблення теоретичних знань, отриманих у процесі навчання, на основі глибокого вивчення науково-дослідної, проектно-виробничої, контрольно-експертної видів професійної екологічної діяльності; оволодіння основами управління у сфері природокористування та охорони природи; систематизація та аналіз зібраних емпіричних матеріалів; виховання виконавської дисципліни та вміння самостійно вирішувати проблеми з екології; отримання знань для подальшого вибору професій; формування сталого інтересу, почуття відповідальності та поваги до обраної професії; набуття професійних якостей майбутнього спеціаліста з екологічної проблематики [24, с. 117].

Загалом для реалізації ефективної системи формування високого рівня екологічної компетентності у Бориспільській територіальній громаді визначено такі характеристики практичної діяльності [24, с. 118]:

– специфіка управління екологічною діяльністю в освітній сфері;

- оптимальні моделі управління природо-охоронною діяльністю та екологічною освіченістю спеціалістів;
- забезпечення наступності у професійно-екологічній освіті працівників;
- розробка науково-методичних засад управлінсько-екологічної політики.

Підсумовуючи, зазначимо, що розвиток екологічної компетентності фахівців у Бориспільській територіальній громаді має відбуватись на основі синтезу трьох основних підходів (тенденцій), що сьогодні існують: тенденції формування сучасних екологічних уявлень, тенденції формування нового ставлення до природи і тенденції формування нових стратегій та технологій взаємодії з природою.

1.2. Аналіз принципів екологічної освіченості системи управління територіальною громадою

Виконання районного бюджету за видатками за звітний період становить 18 597,1 тис.грн, у тому числі видатки загального фонду – 14 787,1 тис.грн, що складає 99,1 % до річних планових показників з урахуванням внесених змін (при плані 14 927,9 тис.грн), спеціального фонду – 3 810,0 тис.грн, виконання до планових показників склало 100%.

Видатки бюджету спрямовувались на утримання діяльності районної ради та делегованих нею повноважень у зв'язку з обмеженим фінансовим ресурсом місцевого бюджету. Також, у зв'язку з військовою агресією російської федерації, значна частина видатків (в тому числі за рахунок субвенцій з обласного бюджету та бюджетів територіальних громад району) була направлена на проведення заходів зі сталого проходження опалювального сезону та заходи та роботи з територіальної оборони.

По загальному фонду на фінансування установ соціально-культурної сфери бюджету спрямовано – 49,0 тис.грн, що складає 0,3 % загального обсягу проведених видатків, в тому числі на культуру і мистецтво – 49,0 тис.грн.

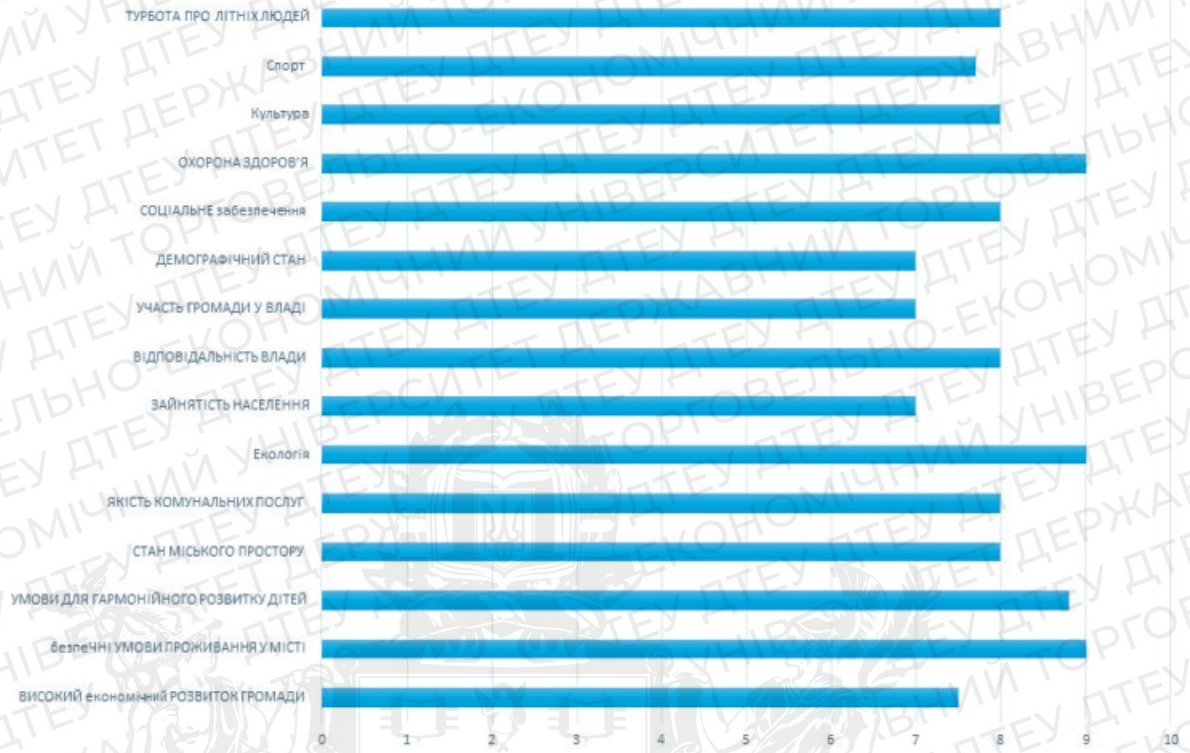

Рис. 1.3. Результати опитування мешканців Бориспільської громади щодо рівня стурбованості екологічною безпекою

Джерело: : узагальнено автором на основі [26]

Як бачимо екологічна безпека є однією з пріоритетних тем, що турбує мешканців Бориспільської громади.

За даними Бориспільського міжрайонного відділу лабораторних досліджень ДУ "Київський обласний Лабораторний Центр Міністерства охорони здоров'я України" найбільший вплив на екологічну ситуацію у м. Борисполі мають ДПМА «Бориспіль», траса Київ-Харків, окружна траса, більш ніж 10 АЗС, розташованих поряд з селищною територією, підприємства теплоенергетики (газові котельні), окремі промислові підприємства.

Протягом 2021 року було відібрано 12 проб ґрунту на вміст важких металів (кобальт, свинець, нікель, мідь, кадмій, хром, цинк) вздовж вул. Київський Шлях. Перевищення допустимих рівнів виявлено не було.

Проби атмосферного повітря на вміст вуглецю оксиду, азоту діоксиду, ангідриду сірчастого, озону та вуглеводнів відбиралося в м.Бориспіль вздовж

вул.Київський Шлях (район магазину «Дари ланів», міський парк, розвилка) та вул.Глибоцька на в'їзді в м.Бориспіль.

Проби повітря відбиралися в квітні, червні та вересні. Загалом вздовж магістральних вулиць виявлено перевищення вмісту вуглецю оксиду в 1,3 рази, азоту діоксиду в 1,2 рази, ангідриду сірчистого в 1,4 рази, озону в 1,6 рази згідно «ГДК хімічних і біологічних чинників в атмосферному повітрі населених місць», затвержені Т.в.о. Головного Державного санітарного лікаря України 03.03.2015р.

Дослідження шумового навантаження на території м. Бориспіль проводилося вздовж вул. Київський Шлях, вул. Митрополита Шептицького, Глибоцька. Всього проведено 126 замірів шуму [26].

Виявлено перевищення рівнів еквівалентного шуму в 28 замірах з 63 (до 10дБ) та максимального шуму в 14 замірах з 63 (до 5дБ) шуму вздовж вул.Київський Шлях, що пов'язано з великою кількістю автотранспортних засобів.

Для забезпечення підприємств, бюджетних установ, населення міста питною водою використовуються води прісних підземних горизонтів. Щороку на ці цілі з підземних джерел відбирається близько 3,5 млн.м3 свіжої води. Для цього в КП ВКГ «Бориспільводоканал» на балансі знаходиться 25 артезіанських свердловин сеноман-келловейського та юрського водоносних горизонтів.

Бориспільською районною військовою адміністрацією спільно із головами територіальних громад та представниками сектору оборони у разі загрози або виникнення збройного конфлікту визначено населення, яке підлягає евакуації, збірні пункти та маршрути евакуації цивільного населення.

Додатково облаштовано 80 найпростіших укриттів та 1 споруду подвійного призначення, покращено стан готовності 19 захисних споруд. Загалом в районі 67 захисних споруд, що можуть використовуватися за призначенням. Робота в даному напрямку продовжується.

Проведено тренування із органами управління та силами цивільного захисту Бориспільської районної ланки територіальної підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту щодо дій у разі виникнення надзвичайної ситуації радіаційного та ядерного характеру.

У сучасних умовах, перед вітчизняною наукою, освітою та реальним сектором економіки надзвичайно гостро постають завдання екологізації матеріальної, інтелектуальної, а також духовної діяльності суспільства об'єднаної територіальної громади. Саме тому необхідність розширення та вдосконалення системи екологічної освіти та виховання у територіальних громадах виступає у ролі важливої складової загальнолюдських цінностей.

Основні ідеї забезпечення екологічної освіченості фахівців Бориспільської територіальної громади відображено на рис. 1.4.

Ідеї екологічної освіченості
<ul style="list-style-type: none"> • усвідомлення єдності всього живого та неживого в природі; • пізнання себе як частини навколишнього світу; • розуміння різноманітності цінностей природи; • використання системного підходу щодо вивчення живих екосистем різного рівня організації; • розуміння фізичних взаємозв'язків у природі, що забезпечують цілісність живих систем, як процесів обміну матерією, енергією, інформацією; • розуміння причин суперечностей у системі «природа - суспільство», як неузгодженості природних та соціальних потреб; • розуміння екологічної кризи, як соціально-культурної кризи; • розуміння внеску екологічної культури в загальну культуру людини; • усвідомлення ефективності екологічного вибору способів доцільної діяльності у всіх сферах життєдіяльності; • виховання екологічної відповідальності за стан навколишнього природного середовища, власне здоров'я та здоров'я інших людей; • розуміння концепції сталого розвитку, як еволюції суспільства, економіки та природи; • усвідомлення необхідної гармонізації взаємовідносин суспільства та природи.

Рис. 1.4. Ідеологія екологічної освіченості фахівців у Бориспільській територіальній громаді

Джерело: узагальнено автором на основі [7, 13, 26]

Зазначимо, що успішна реалізація даних положень можлива лише за умови створення системи неперервної екологічної освіти спеціалістів у галузі публічного управління.

При формуванні навчальних програм з підготовки екологічно обізнаних фахівців громади слід враховувати, що державне управління та місцеве самоврядування займає чільне місце у регулюванні всіх суспільних процесів [9].

Відтак, на рис. 1.5 представлено основні принципи екологічної освіченості фахівців на прикладі Бориспільської територіальної громади.

Принцип екологізації – полягає в тому, що при виборі мети, змісту, методів, засобів і форм вирішення екологічних проблем слід орієнтуватися на основні положення концепції сталого розвитку.

Принцип культурного розвитку особистості – полягає в єдності екологічного та соціального розвитку особистості, відповідно до якого при відборі знань слід відштовхуватися від формування загальної культури підрастаючого покоління, формування в нього гармонійного ставлення до природи, суспільства, самого себе та усвідомлення особистої відповідальності перед майбутніми поколіннями.

Принцип безперервності та наступності - полягає в тому, що екологічна освіта та виховання має пронизувати всі ланки системи підготовки кадрів для об'єднаних територіальних громад, забезпечувати внутрішню наступність, а також логічну послідовність навчального матеріалу на всіх господарських рівнях.

Принцип інтегрованості - полягає у застосуванні комплексного міждисциплінарного підходу до вирішення проблем екологізації кадрів об'єднаної територіальної громади з метою формування у жителів чіткого уявлення про екологічний зміст усіх сфер життєдіяльності та життєзабезпечення суспільства.

Принцип просторового взаємозв'язку – полягає у поєднанні державного, регіонального та локального рівнів екологічної освіти та виховання при вирішенні екологічних проблем об'єднаних територіальних громад, що сприятиме ефективному поєднанню місцевих умов із загальнодержавними пріоритетами природоохоронної діяльності регіонів України.

Принцип практичної спрямованості – полягає в тому, що в основу безперервної екологічної освіти, виховання та підготовки кадрів для об'єднаних територіальних громад повинні бути закладені такі прикладні види діяльності, як експериментальні дослідження, моделювання екологічних процесів, а також організація практичної діяльності із захисту, охорони, відновлення та розвитку об'єктів навколишнього середовища.

Рис. 1.5. Принципи екологічної освіченості фахівців Бориспільської територіальної громади [7, с. 13]

Оцінка системи екологічної освіти Бориспільської територіальної громади дає змогу встановити рівень відповідальності управління зовнішнім середовищем та об'єкту, за який він відповідає. Також вона допомагає виявити відхилення у функціонуванні органу самоврядування. У такому випадку, оцінка є надійним інструментом для подальшого удосконалення організаційної структури самоврядування.

Можливість надати оптимальну оцінку екологічній обізнаності фахівців територіальної громади та вплинути на розвиток системи управління шляхом впровадження зазначених функцій визначає необхідність проведення оцінки наявного потенціалу [1].

Ефективність наявної екологічної освіченості фахівців Бориспільської міської ради показує основний напрям оцінки оптимального рівня. Це передбачає формування наступних показників [7]:

- рівень відповідальності фахівців цілям екологічної політики;
- оптимальність горизонтальних та вертикальних зав'язків в організаційній структурі;
- стійкість між функціональних зв'язків;
- рівень зайнятості керуючого апарату;
- ступінь реалізації функцій у забезпеченні екологічної компетентності;
- рівень керованості екологічної освіти.

Формування екологічної освіченості фахівців громади необхідно пов'язувати із визначенням прав та обов'язків, ступеня відповідальності кожного представника із встановленням вертикальних та горизонтальних зав'язків. Рівень розвинутості Бориспільської територіальної громади показує злагоджену роботу функціональних підрозділів між собою. Він дає змогу визначити основні завдання та мету розвитку екологічної компетентності.

Коефіцієнт зайнятості керуючого апарату Бориспільської територіальної громади характеризує вплив управлінського персоналу на загальну кількість представників.

Бориспільська територіальна громада є відкритою системою, яка на пряму взаємодіє із зовнішнім середовищем. Саме тому, оцінку екологічної освіченості необхідно проводити відповідно до оцінок зовнішньої та внутрішньої ефективності управління освітнім процесом та ступенем дотримання екологічної політики.

Оцінка внутрішньої ефективності управління екологічною освіченістю фахівців Бориспільської територіальної громади передбачає комплексну оцінку ефективності окремих елементів, які складають єдину цілісну систему.

Рис. 1.6. Система критеріїв оцінювання екологічної освіченості фахівців Бориспільської територіальної громади

Джерело: узагальнено автором на основі [3;12]

Усі показники оцінки Бориспільської територіальної громади можна поділити на кількісні та якісні. Кількісні показники слід визначати як ефективність управлінського персоналу, технології управління та освітній процес.

Якісні показники щодо екологічних навичок визначають внаслідок проведення експертного опитування, які визначають оцінку ефективності екологічної освітньої політики та керуючої системи зовнішнього управління освітнім процесом за всіма критеріями [4].

Для того, щоб ефективно здійснювати свою діяльність і виконати усі поставлені цілі необхідно підібрати стійку команду, визначити обсяг завдань для кожного співробітника відповідно до його компетенцій, прийняття цілей самоврядування та його стратегій.

Оцінку функціонування системи екологічної освіти на прикладі Бориспільської територіальної громади необхідно проводити за такими напрямками як функціональний та витратний. Функціональний етап передбачає виконання завдань і функцій виконавчого органу. Витратний визначається як співвідношення витрат до результативності.

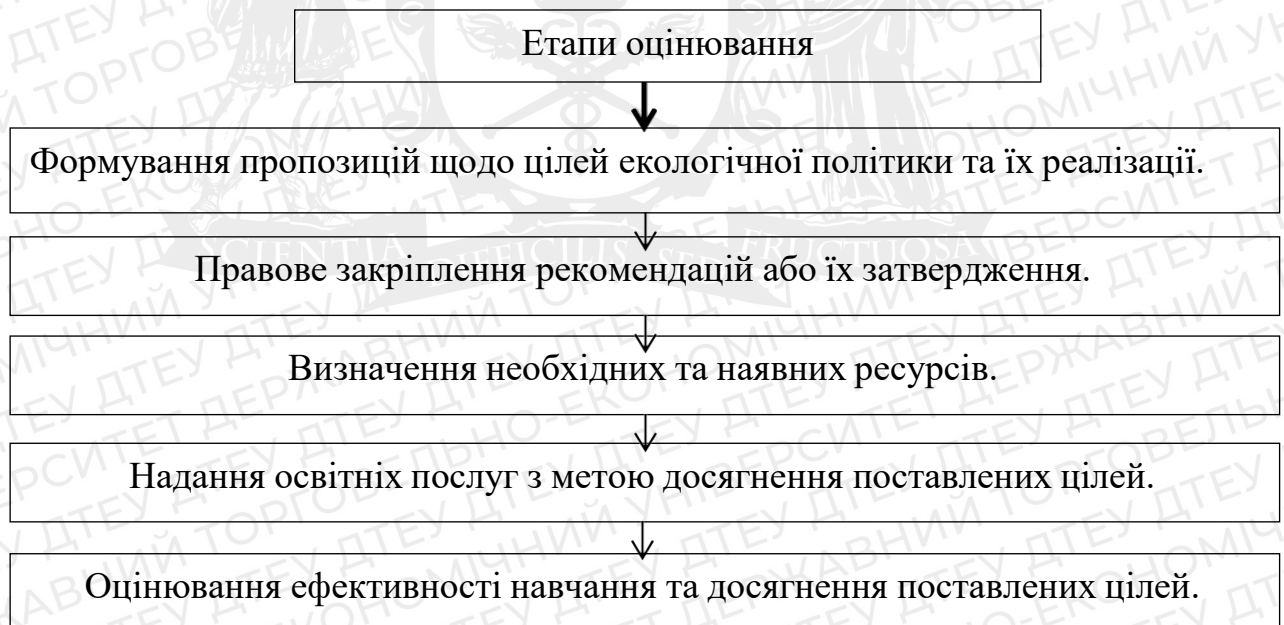

Рис. 1.7. Етапи оцінювання ефективності системи екологічної освіти фахівців у Бориспільській територіальній громаді

Джерело: узагальнено автором на основі [5].

При формуванні освітнього процесу першочерговою передумовою виступає перелік функцій і повноважень, які бере до виконання керівництво у процесі реалізації екологічної політики. У такому випадку, спочатку

відбувається процес визначення освітніх компетенцій, а лише потім – створення структурних підрозділів/ посадових осіб, які їх будуть реалізовувати.

Для підтримки належного рівня екологічної освіченості слід розробити та запровадити нову систему освіти, адже класичні методи ведення діяльності є застарілими. Внесення змін в освітній процес фахівців громади потребує, перш за все, чіткої експертної оцінки, правового та кадрового забезпечення [10].

Отже, розглянувши сучасні тенденції формування екологічної освіченості фахівців територіальної громади, можна зробити висновок, що психологічним підґрунтям екологічної кризи є існуючий антропоцентричний підхід до підготовки кадрів для об'єднаних територіальних громад.

РОЗДІЛ 2. ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

2.1. Формування та реалізація державної екологічної освітньої політики в Україні

Державна політика у сфері екологічної освіти спрямована на формування у кожної людини екологічної компетентності як сукупності «керівних принципів, і зразків поведінки, визначальних взаємовідносини суспільства чи окремої людини із середовищем проживання» [3]. Екологічна культура – це якісно нова глобальна культура, в якій реалізуються сутність людини, її духовно-моральний потенціал, що відбиває цілісне світорозуміння і світовідношення. Її формування починається вже у дошкільному віці, коли закладаються засади базової культури особистості.

У Законі України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» передбачено більш широкий підхід до вивчення екології [3]. Зокрема, у пункті 4.9 було поставлене завдання «запровадження безперервної екологічної освіти...».

Значення правового регулювання державної екологічної політики сьогодні стрімко зростає. Такий висновок випливає з помітно збільшеного за останні два десятиліття числа нормативних правових актів, вузько присвячених питанню державної політики у тій чи іншій сфері суспільної життя.

Державна екологічна політика в умовах безперервного процесу у суспільному розвитку неспроможна залишатися незмінною. Виникають екологічні проблеми, нові знання про природу, економічні злети та падіння, мінливі національні інтереси, коливання в шкалі людських цінностей та багато інших факторів, що супроводжують розвиток суспільства, змушують державу

встановлювати та змінювати політичні пріоритети, відповідають даному відрізку часу.

На сьогодні, ключовою метою Державної екологічної освітньої політики є, перш за все, стабілізація та реалізація освітніх програм щодо визначення напрямів покращення стану екології та навколишнього середовища на теренах нашої держави. Таким чином, держава зможе забезпечити безпечне життя населення внаслідок збалансованої екосистеми та сприяти соціально-економічному розвитку нації.

На рис. 2.1. відображено основні цілі та етапи реалізації Державної екологічної політики України в умовах сьогодення.

Рівні екологічної політики	Цілі екологічної політики
<ul style="list-style-type: none"> • 1) міжнародно-глобальної екополітики (наприклад, встановлюються економічні зони у Світовому океані, квоти на вилучення природних ресурсів, запроваджуються заборони на скидання речовин); • 2) регіональної екополітики (наприклад, створення прикордонних заповідників, співробітництво країн з контролю за перенесенням біозабруднювачів); • 3) національної (державної) екополітики (наприклад, прийняття та реалізація природоохоронних законів, міжнародних договорів); • 4) локальної екополітики (наприклад, політика економічного району чи міста). 	<ul style="list-style-type: none"> • 1) формування екологічної свідомості, цінностей та освіти; • 2) постійне та збалансоване використання природних ресурсів; • 3) впровадження екологічних вимог та норм у всі сфери діяльності; • 4) зниження екологічних ризиків для екосистем та здоров'я громадян; • 5) розвиток державної системи охорони довкілля.

Рис. 2.1. Стратегічні цілі та рівні реалізації державної екологічної політики в Україні

Джерело: складено автором на основі джерел [7, 14]

В Україні реалізації Державної екологічної освітньої політики здійснюється на чотирьох рівнях: глобальному, національному, регіональному та місцевому.

На національному рівні реалізація даної політики відбувається відповідно до чинних нормативно-правових актів та стратегічних документів, які наочно представлено на рис. 2.2.

Стратегічні документи
<ul style="list-style-type: none"> • Закон України "Про основні засади (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року" від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII • Закон України "Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази на період до 2030 року" • Указ Президента України №111/2021 "Про рішення Ради національної безпеки та оборони України від 23 березня 2021 року "Про виклики та загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації" • Указ Президента України №104/2021 "Про рішення Ради національної безпеки та оборони України від 19 березня 2021 року "Про заходи щодо підвищення рівня хімічної безпеки на території України" • Указ Президента України №511/2019 "Про деякі заходи щодо збереження лісів та раціонального використання лісових ресурсів" • Указ Президента України №722/2019 "Про мету сталого розвитку України на період до 2030 року" • Указ Президента України №512/2019 "Про деякі питання розвитку територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи" • Указ Президента України №381/2017 "Про додаткові заходи щодо розвитку лісового господарства, раціонального природокористування та збереження об'єктів природно-заповідного фонду політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07.11.2016 № 932-р • Концепція реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07.11.2016 № 932-р • Стратегія поводження з радіоактивними відходами в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2009 року № 990 • Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 № 820 схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22.05.2019 № 402 • План заходів щодо впровадження Концепції реалізації державної політики у сфері промислового забруднення, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.12.2019 № 1422 • Концепція боротьби з деградацією земель та опустелюванням, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22.10.2014 № 1024 • Національний план дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.03.2016 № 2 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 № 688-р • План заходів щодо реалізації Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.10.2020 № 156 • Концепція реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 травня 2017 р. № 616-р • План заходів щодо реалізації Концепції реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 травня 2018 року № 353-р • Стратегія забезпечення біологічної безпеки та біологічного захисту, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 листопада 2019 року № 1416-р • Добровільні зобов'язання України в рамках виконання Стратегічного плану ООН з лісів 2017-2030

Рис. 2.2 Регулюючі документи Державної екологічної освітньої політики [9]

Виходячи з визнання нормативно-правовими актами, що становить правовий фундамент державної екологічної освітньої політики, слід враховувати екологічні норми, що формулюються у вигляді декларативних та недостатньо юридично визначених констатацій та в повному розумінні не можуть відображати все різноманіття мінливих у часі політичних пріоритетів держави та складний зміст державної політики, цілей, заходів її реалізації у тій чи іншій області. Визначення змісту державної екологічної освітньої політики вимагає додаткового правового регулювання [4].

Слід зазначити, що стійка система правового регулювання державної екологічної освітньої політики не сформована, тому що формально створено пряму законодавчу основу державної екологічної політики, що є міцним фундаментом та гарантуюча довгостроковість ідейної позиції держави стосовно до охорони навколишнього середовища.

У 2001 році прийнято «Концепцію екологічної освіти України» (рішення Колегії Міністерства освіти і науки України, протокол № 13/6-19 від 20 грудня 2001 року). З 2003 року спостерігається значний прогрес щодо практичного застосування концепції. Разом з тим, слід зазначити, що екологічна освіта не є одним із пріоритетів, визначених у Законі України «Про освіту» (запроваджено постановою Верховної Ради України № 1144-ХІІ від 4 червня 1991 року) [13].

Наразі освіта для сталого розвитку на законодавчому рівні не є пріоритетом національної екологічної політики України. Проте можна спостерігати процес активізації діяльності органів державної влади щодо прийняття самих різноманітних за тематикою та сферами правового регулювання документів державної екологічної освітньої політики, що сприяє підвищенню екологічної обізнаності громадян, збереженню навколишнього середовища та соціально-економічному розвитку держави.

На рис. 2.3. наведено основні положення Державної екологічної освітньої політики до 2030 року, яка поєднує у собі декілька напрямків.

Рис. 2.3 Екологічна політика України до 2030 року

Джерело: складено автором на основі опрацьованих джерел [21, 26]

Сучасна система управління навколишнім середовищем є централізованою та недостатньо демократичною. Крім того, держава має монополію на екологічну відповідальність, що зумовлює послаблення

відповідальності виробників з боку промисловості, сільського господарства та індивідуальних споживачів.

2.2. Розроблення заходів удосконалення державної екологічної освітньої політики в Україні та обґрунтування їх ефективності в контексті концепції сталого розвитку

Сучасна екологічна криза загрожує сталому розвитку людської цивілізації. Єдиний вихід із кризи – створення нового типу відносин між людиною та природою, яка запобігатиме руйнуванню природного середовища. Безперервний розвиток України, висока якість життя населення та його здоров'я, національна безпека можуть бути забезпечені лише за збереження природної системи та збереження якості довкілля. Для цього необхідно розробити та послідовно реалізовувати державну політику країни в галузі охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів [1].

Проте, незважаючи на всі існуючі умови для групової та самостійної екологічної освіти у територіальних громадах та органах місцевого самоврядування, для підвищення екологічної культури фахівців, а також ефективність реалізації державної програми політики необхідно покращувати знання в галузі екології для подальшої сприятливої життєдіяльності, а державі – звернути на цю проблему більшу увагу та впроваджувати нові інструменти для її вирішення.

Нині, відзначається проблема недостатньої поінформованості населення у сфері екології, природокористування та охорони навколишнього середовища у територіальних громадах та про глобальні екологічні проблеми невід'ємно пов'язана з низькою екологічною освіченістю населення, що відіграє важливу роль в ефективності реалізації державної екологічної освітньої політики на сучасному етапі.

Вирішення екологічних проблем «вимагає комплексного підходу, що включає поширення інформаційних установок, спрямованих на формування екологічно обізнаного та відповідального громадянина, який дбайливо ставиться до рослинного та тваринного світу, раціонально використовує природні ресурси та прагне запобігти різного роду забруднення навколишнього середовища» [7].

Таким чином, для вирішення наявних проблем, усунення недосконалостей та удосконалення державної екологічної освітньої політики в Україні слід визначити подальші цілі для забезпечення ефективного державного управління розвитком екологічної обізнаності населення (рис. 2.4).

Рис. 2.4. Передбачені цілі для удосконалення державної екологічної освітньої політики в Україні

Джерело: складено автором на основі джерел [7, 24, 28]

Відповідно для проведення оцінки ефективності реалізації стратегій, виконавчим органам влади необхідно створити відповідне середовище для

їх реалізації з метою найпродуктивнішого та найшвидшого впровадження (рис. 2.5).

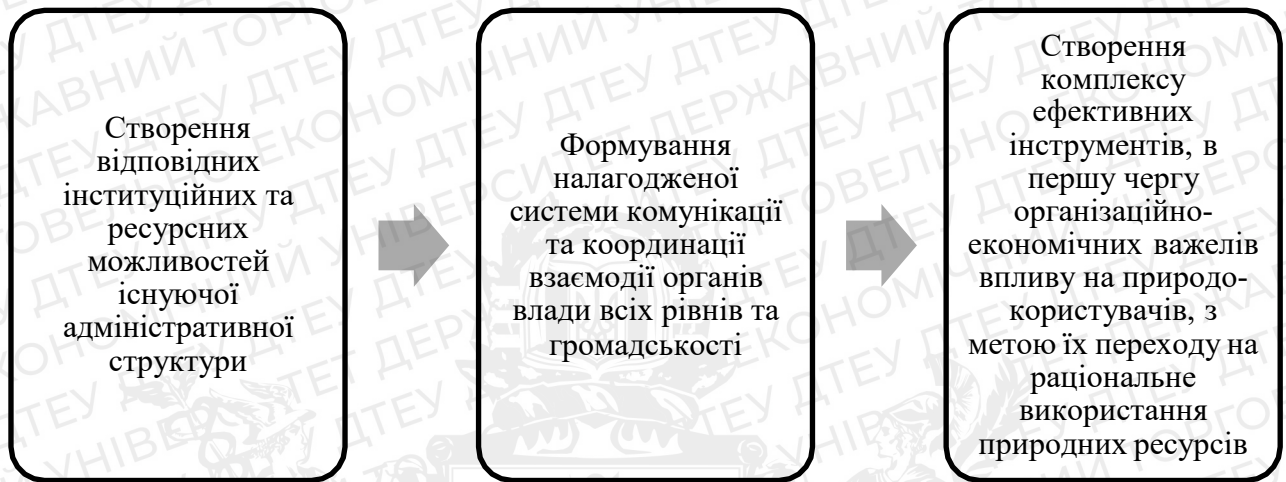

Рис. 2.5 Алгоритм формування належного середовища для реалізації визначених цілей

Джерело: складено автором на основі джерел [9, 30]

Таким чином, можна виділити пропозиції щодо удосконалення напрямів державного регулювання екологічної освіти в Україні:

1. Проведення досліджень з методології інтеграції управлінських рішень задля досягнення стійкості розвитку та розробка відповідних методичних рекомендацій для формування екологічної освіченості.
2. Проведення досліджень та розробка методичних рекомендацій щодо інтеграції екологічної освіти у галузеві стратегії, програми та плани.
3. Законодавче забезпечення переходу від планування соціально-економічного розвитку до планування сталого розвитку країни, регіонів та населених пунктів.
4. Зміцнення інституційної бази сталого розвитку на пострадянських країнах, включаючи розробку моделі функціонування органу управління, відповідального за сталий розвиток країни.

5. Визначення міжнародних, регіональних та національних цілей сталого розвитку із залученням різних зацікавлених сторін та проведення відповідних громадських обговорень з метою формування Національних платформ розвитку екологічної обізнаності.

6. Підготовка освітніх закладів, включаючи навчальні програми, підручники та методичні матеріали для викладачів.

До ефективних інструментів реалізації державної екологічної освітньої політики слід віднести [15]:

- інтегрований дозвіл на комплексне запобігання та контроль за забрудненнями;
- моніторинг та природоохоронний контроль попередження, припинення та усунення правопорушень щодо стану довкілля;
- фінансові та економічні інструменти спрямовані на розвиток «зеленої» та ресурсоефективної економіки;
- навчальні програми для формування екологічної культури;
- волонтерські програми;
- екологічний облік та урядування;
- екологічна сертифікація та маркування, екологічне управління, екологізація територіальних структур;
- належне правове регулювання екологічної освіти;
- державне регулювання використання природно-рекреаційних ресурсів;
- екологічні комунікації, екологічна освіта та підвищення рівня екологічної свідомості, посилення ролі екологічної складової у навчально-виробничому процесі;
- оцінка впливу на довкілля та стратегічна оцінка, зменшення ризиків планової діяльності та запобігання негативного впливу населення на довкілля за рахунок належного рівня екологічної освіченості громадян.

Зазначимо, що для подолання суперечностей та вирішення екологічних проблем особливу увагу насамперед необхідно концентрувати на зміну суспільної свідомості в сторону збалансованого розвитку суспільства, за допомогою освітніх інструментів. Екологічна освіта є однією з передумов досягнення сталого розвитку і важливим інструментом ефективного управління, обґрунтованого прийняття рішень і розвитку демократії.

У такому випадку, стратегічною ціллю удосконалення державної екологічної освітньої політики має бути формування компетентностей, які сприятимуть реалізації засад сталого розвитку та процесу екологізації.

Так, на рис. 2.6 представлено пріоритетні напрямки розвитку системи освіти в Україні з метою удосконалення екологічної освіти та етапи їх реалізації.

Напрями розвитку	Етапи реалізації
<ul style="list-style-type: none"> • створити нормативно-правову базу, що охоплює всі аспекти сталості на усіх рівнях освіти; • підвищити рівень компетентності працівників системи освіти, аби включити проблеми сталого розвитку до навчального процесу; • надати можливість особам, які навчаються, відповідати самим за процес власного навчання; • забезпечити рівність доступу усіх членів суспільства до освіти. 	<ul style="list-style-type: none"> • Трансформування екологічної освіти в освіту для сталого розвитку, її поширення на досі не властиві галузі. Головними впроваджувальними інституціями є спільні установи екологічного та освітнього спрямування. • Створення нової структури на державному рівні, яка безпосередньо виконує функції з освіти для сталого розвитку. В цьому випадку спостерігається паралельне існування екологічної освіти й освіти для сталого розвитку з обов'язковою координацією їх дій.

Рис. 2.6 Пріоритетні напрямки розвитку системи освіти в Україні з метою удосконалення екологічної освіти

Джерело: складено автором на основі джерел [7,14, 16]

Екологічна освіта для сталого розвитку – сучасний підхід до організації освітнього процесу, який включає інформування членів суспільства про екологічні проблеми та основні проблеми сталого розвитку, формування

світогляду, що базується на засадах сталості, переорієнтацію навчання з передачі знань на встановлення діалогу, орієнтацію на порушення та практичне розв'язання місцевих проблем.

Підсумовуючи, зазначимо, що в останні роки Україна окреслила пріоритети розвитку в довгостроковій перспективі у сфері екологічної освітньої політики.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Отже, за результатами проведеного дослідження варто зробити відповідні висновки:

1. У першому розділі кваліфікаційної роботи було охарактеризовано особливості формування екологічної компетентності фахівців в територіальній громаді; проведено аналіз принципів екологічної освіченості системи управління територіальною громадою. Зазначимо, що екологічна освіта фахівців у територіальній громаді має бути складовою не лише загальної системи освіти, а й стати загальнонаціональним завданням та відповідати цілям суспільства в умовах переходу до сталого розвитку, що забезпечує збалансоване вирішення соціально-економічних завдань та проблем збереження сприятливого довкілля та природно-ресурсного потенціалу для задоволення потреб нинішнього та майбутнього покоління людей.

Розвиток екологічної спроможності професіоналів у бориспільському суспільстві має базуватися на інтеграції трьох основних підходів (тенденцій), що існують сьогодні: тенденцій формування сучасних екологічних концепцій, тенденцій формування нового ставлення до природи та тенденцій формування нових стратегій і технологій взаємодії з природою.

2. Проаналізувавши сучасний стан підвищення екологічної обізнаності серед фахівців громади, можна зробити висновок, що психологічною основою екологічної кризи є сучасний антропоцентричний підхід до освіти для об'єднаних суспільств.

3. У другому розділі роботи було визначено принципи формування та реалізація державної екологічної освітньої політики в Україні. На основі проведеного дослідження було розроблено заходи щодо удосконалення державної екологічної освітньої політики в Україні та представлено обґрунтування їх ефективності в контексті концепції сталого розвитку.

Екологічна освіта для сталого розвитку - це сучасний підхід до організації освітнього процесу, який передбачає інформування членів суспільства про екологічні питання та ключові проблеми сталого розвитку, формування світогляду, заснованого на принципах сталості, переорієнтацію

освіти з передачі знань на діалог, зосередження уваги на порушеннях місцевого розвитку та практичних рішеннях.

Підсумовуючи, можна сказати, що за останні роки Україна окреслила довгострокові пріоритети розвитку у сфері екологічної освітньої політики.

4. Екологічну культуру можна розглядати як інтелектуально-духовну основу цивілізації стійкого типу. Екологічна освіта та виховання є основою екологічного благополуччя суспільства та особливою розвиваючою системою природних і соціальних знань, яка використовує досягнення багатьох наук.

Сучасні процеси екологізації світової економіки, що ґрунтуються на концепціях сталого розвитку, раціонального природокористування та «зеленої» економіки, вимагають результативної екологічної політики держав світового співтовариства. Перспективне бачення державних змін відповідно до принципів збалансованого розвитку закладається у стратегічних законодавчо-нормативних документах. Однак кожна розроблена стратегія, яка спрямована на охорону навколишнього природного середовища та раціональне використання природних ресурсів, потребує конкретних послідовних дій та відповідного середовища реалізації [5].

Таким чином, для подолання суперечностей та вирішення екологічних проблем особливу увагу насамперед необхідно концентрувати на зміну суспільної свідомості в сторону збалансованого розвитку суспільства, за допомогою освітніх інструментів. Екологічна освіта є однією з передумов досягнення сталого розвитку і важливим інструментом ефективного управління, обґрунтованого прийняття рішень і розвитку демократії.

Підсумовуючи, зазначимо, що екологічна освіта фахівців у територіальних громадах є передумовою виникнення освіти для сталого розвитку та стала її базою. Зараз освітній процес для сталого розвитку охопила всі сфери діяльності людини і уособлює значно ширше поняття, ніж екологічна освіта.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієнко М. В., Шако В. С. Сутність державної екологічної політики на загальнодержавному та регіональних рівнях. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 2018. Випуск 9. С. 1–7.
2. Балюк Г. І. Правові засади державної екологічної політики України: сучасні проблеми. *Екологічне право України*, 2017. Випуск 3–4. С. 8–15.
3. Бицюра Л. О., Горун М. В., Файфура В. В. Управління відходами в контексті екологічної модернізації розвитку територіальних громад. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*, 2021. Випуск 26. С. 72-79.
4. Бистряков І. К., Клиновий Д. В. Бізнес-екосистемний концепт забезпечення сталого господарювання. *Економіка природокористування і сталий розвиток*, 2020. № 8. С. 21-27.
5. Вострякова В. Енергетичні кооперативи як механізм забезпечення сталого енергетичного розвитку громад. *Економіка та суспільство*, 2022. Випуск № 42.
6. Гулак О. О. Реалізація екологічної політики на місцевому та регіональному рівнях. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*, 2020. № 2(90). С. 182–195.
7. Глуха В. В. Теоретичні засади розвитку державної екологічної політики України. *Державне управління*, 2018. № 1(53). С. 11–15.
8. Дайнаускас В.Р., & Стецула Н.О. Роль екологічної освіти як складової освіти для сталого розвитку в Україні. *Освітні та наукові виміри природничих наук: збірник матеріалів II Всеукраїнської заочної наукової конференції*, м. Суми, 8 грудня 2021 р. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. С. 180–183.
9. Домбровська С. М., Коврегін В. В., Помаза-Пономаренко А. Л., Колєнов О. М. Державне управління у сфері безпеки соціально-екологоекономічних систем: монографія. Харків: НУЦЗУ, 2017. 244 с.

10. Дребот О. І., Олійник Г. Б. Засади сталого розвитку територіальних громад в Україні. - URL: https://docs.academia.vn.ua/bitstream/handle/123456789/562/%D0%94%D1%80%D0%B5%D0%B1%D0%BE%D1%82_%D0%9E%D0%BB%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf?sequence=1&isAllowed=y
11. Єфименко Т. І. Звітування зі сталого розвитку: виклики та шляхи подолання. *Фінанси України*, 2019. № 11. С. 9-19.
12. Карлін М. І. Форми фінансового стимулювання екологічної відповідальності бізнесу, територіальних громад і громадян. *Демографія та соціальна економіка*, 2017. № 3(31). С. 89-99.
13. Кононенко І. А. Екоактивна діяльність в системі місцевого самоврядування як показник розвитку екологічної культури. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*, 2022. Том 33(72). № 1. С. 6-10.
14. Назарук М. М., Галянта Л. А. Соціально–екологічні передумови розвитку інноваційного природокористування в територіальних громадах Львівщини. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Екологія»*, 2022. Випуск 26. С. 66-74.
15. Обиход Г. О., Пойдин П. І. "Зелені фінанси" як новий інструмент гарантування екологічної безпеки в системі сталого розвитку території. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*, 2018. № 4. С. 159-165.
16. Пустовіт Г. Світоглядний контекст проблеми взаємодії людини і природи. *Релігія та соціум*, 2015. № (3). С. 131–138.
17. Пустовіт, Н.А., Пруцакова, О.Л., Колонькова, О.О., Тарасюк, Г.П., & Солобай, Ю. В. Екологізація освітнього простору сучасної загальноосвітньої школи: монографія. Харків, 2016. 154 с.
18. Про концепцію екологічної освіти в Україні. Закон України від 20.12.2001 13/6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6-19290-01#Text>

19. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30 вересня 2019 р. No 722/2019/ Президент України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>
20. Проект Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Екологічна безпека». Національна рада з відновлення України від наслідків війни. Липень 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/environmental-safety-assembly.pdf>
21. Публічний Звіт Начальника Бориспільської районної військової (державної) адміністрації Київської області про підсумки діяльності у 2022 році. URL: https://docs.google.com/document/d/105AN6wTbBwgHm1H34yuA88fOvU0_byGS/edit
22. Резніков В. В. Особливості формування та реалізації державної політики у сфері європейської інтеграції в різних країнах. *Науковий вісник: Державне управління*, 2020. No 1(1(3)). С. 153–162
23. Сергієнко Л. В., Дзюбенко О. М., Ожго С. В. Державна екологічна політика України та правовий механізм її формування і реалізації. *Економіка, управління та адміністрування*, 2019. No 3. С. 191–200.
24. Стецула Н.О. Екологізація освіти як ключова тенденція сталого розвитку суспільства. *Молодь і ринок*, 2020. №6-7 (185-186). С.115–121.
25. Стецула Н.О. Функції методологічних підходів у дослідженнях проблем екологічної освіти в педагогічних закладах вищої освіти. *Проблеми і перспективи розвитку природничих наук у контексті модернізації середньої та вищої школи: збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-методичної Інтернет-конференції з міжнародною участю*. Одеса: Одес. нац. ун-т імені І.І. Мечникова, 2021. С. 29–32
26. Стратегія сталого розвитку громади Бориспіль до 2025 року. URL: <https://borispol-rada.gov.ua/images/stories/dokumenty/2018/091.pdf>

27. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року: Проект Закону від 07.08.2018 р. № 9015. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64508.
28. Хвесик М. А., Обиход Г. О. Природно-ресурсна сфера України: стан та шляхи збереження. *Вісник Національної академії наук України*, 2019. № 7. С. 36-44.
29. Якимчук А. Ю., Жакун Ю. В. Екологічний розвиток територій як основа конкурентоздатності регіону. URL: <http://93.183.203.244/xmlui/bitstream/handle/123456789/9269/INFORMATIO%20LEGAL%20AND%20MANAGEMENT%20SUPPORT%20-22-30.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
30. Korolenko M. Conceptual framework of the chronotope paradigm in the rationalization of environmental use: methodology, regulation and institutionalization under the conditions of budget decentralization. *Danish Scientific Journal*, 2021. № 44. Vol. 2. P. 7-14.
31. Petrukha S., Korolenko M. Modeling of economic safety of sustainable nature management financial support. Technology transfer: innovative solutions in Social Sciences and Humanities: Proceedings of the 3rd Annual Conference, 30 April 2020 y. Tallinn, Estonia; Sciencetific Route. Tallinn, P. 10-12.
32. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>

ДОДАТКИ

Додаток А

Екологічна політика України на період до 2030 року

Джерело: [27]

Додаток Б

Секторальна платформа «Безпека: Екологія» – це майданчик для генерування та реалізації екологічних ініціатив територіальних громад

Платформа «Безпека: Екологія»

Стратегічна ціль: створення потужного екологічного менеджменту в громадах

Голова платформи Віктор Медвідь, голова Рахівської територіальної громади
Експертка Маріанна Сивні

Видана з підтримкою за сприяння Програми Ради Європи «Децентралізація і реформа публічної адміністрації в Україні». Подякуємо викладачів, тьюч, навчальних авторам/книжечок, які не можуть бути за назви обставин названі в таблиці, що виражають офіційну точку зору Ради Європи

ПОСЛУГИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ ОТГ

Консультування	Представлення спільних позицій
Навчальні заходи	Відстоювання та захист інтересів
Розвиток фахових мереж	Збір та опрацювання проблемних питань
Аналіз законодавства та надання відповідних пропозицій	Формування успішних практик ОТГ

ЗАХОДИ

Канали комунікації

Контактний номер: +38 (066) 763 70 54 Маріанна Сивні
E-mail: pravo@hromady.org

Долучайтесь до нашої фейсбук-сторінки

[LSGA.ATC](https://www.facebook.com/LSGA.ATC)

Наш сайт

hromady.org

Підписуйтеся на наші новини у Telegram

[aotgnews](https://www.aotgnews.com)

Підписуйтеся на наші новини у Viber

Новини Асоціації ОТГ

Джерело: www.hromady.org

АНОТАЦІЯ

Леонт'єв Е.В. Екологічна освіта в територіальних громадах. Випускна кваліфікаційна робота на здобуття ступеня бакалавра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» освітньою програмою «Публічне управління та адміністрування». Державний торговельно-економічний університет, 2023.

У випускній кваліфікаційній роботі проведено теоретично-методичний аналіз екологічної освіти на рівні державного управління, узагальнено особливості формування екологічної компетентності фахівців в територіальній громаді. Проведено аналіз принципів екологічної освіченості системи управління територіальною громадою. Визначено принципи формування та реалізація державної екологічної освітньої політики в Україні. Сформовано напрями вдосконалення механізмів реалізації державної екологічної політики на регіональному рівні.

Ключові слова: екологічна освіта, територіальна громада, державне управління, регіональний рівень.

SUMMARY

Leontiev E.V. Environmental education in territorial communities. Final qualification work for a bachelor's degree in speciality 281 "Public Administration and Management" under the educational programme "Public Administration and Management". State University of Trade and Economics, 2023.

In the final qualification work, a theoretical and methodological analysis of environmental education at the level of public administration was carried out, the peculiarities of the formation of environmental competence of specialists in the territorial community were summarised. The principles of environmental education of the territorial community management system are analysed. The principles of formation and implementation of the State environmental education policy in Ukraine are determined. Directions for improving the mechanisms for implementing the state environmental policy at the regional level are formed.

Keywords: environmental education, territorial community, public administration, regional level.

42

Завідувачу кафедри публічного
управління та адміністрування
Новіковій Н.Л.

Заява

Я, Леонтьев Валерій Едуардович, повідомляю, що за результатами проведення самостійної перевірки з використанням програмно-технічних засобів у наданій випускній кваліфікаційній роботі на тему: «Екологічна освіта в територіальних громадах» не міститься елементів академічного плагіату. У випадках використання прямих запозичень з друкованих та електронних джерел, вказані відповідні посилання.

Робота для перевірки надається у друкованому та електронному варіантах. Електронна версія моєї роботи ідентична з друкованою.

«12.05» 2023 року

(підпис)

Згода

Я, Леонтьєв Валерій Едуардович, цим засвідчую, що є автором випускної кваліфікаційної роботи на тему: "Екологічна освіта в територіальних громадах" несу повну відповідальність за достовірність, точність та повноту поданої у роботі інформації, жодна частина роботи не була скопійована, за винятком випадків, коли робиться належне підтвердження в присвоєнні. Я підтверджую, що у роботі не міститься державної таємниці або інформації для службового користування.

Цим засвідчую, що жодна частина цієї роботи не була опублікована мною раніше.

Я даю дозвіл на те, що моя робота буде направлена в інституційний депозитарій Державного торговельно-економічного університету і збережена в базі даних для майбутньої перевірки плагіату.

« » 12.05 2023 року

(Леонтьєв В. Е.)

РЕЦЕНЗІЯ

на випускню кваліфікаційну роботу студента 4-го курсу, 19 групи
денної форми навчання освітнього ступеня "бакалавр"
спеціальності "Публічне управління та адміністрування"
Державного торговельно-економічного університету
Леонтєва Валерія Едуардовича
на тему: «Екологічна освіта в територіальних громадах»

Автор випускної кваліфікаційної роботи, Леонтєв Валерій Едуардович, досліджує актуальну тему екологічної освіти у територіальних громадах і пропонує комплексний аналіз означеного процесу. Випускна кваліфікаційна робота має чітко визначену мету та завдання, які у підсумку виконуються автором.

У першому розділі визначаються особливості формування екологічної компетентності фахівців у територіальній громаді, а також аналізуються принципи екологічної освіченості системи управління територіальною громадою.

У другому розділі автор узагальнює проблеми формування та реалізації державної екологічної освітньої політики в Україні. При цьому робота включає розробку заходів удосконалення державної екологічної освітньої політики в Україні та обґрунтування їх ефективності в контексті концепції сталого розвитку.

Сформульовані автором пропозиції щодо удосконалення екологічної освіти у територіальних громадах враховують сучасний стан її розвитку та є обґрунтованими. Студент вміло використовує наукову літературу та статистичні дані для підкріплення своїх тверджень.

Рецензована робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел, додатків. Зміст є структурованим та відповідає темі роботи. Наповнення розділів чітко відповідає їх назві. Кожен розділ має графічні об'єкти (таблиці, рисунки), які допомагають презентувати дані та результати дослідження більш зрозуміло і наочно.

Виходячи з усього вищевикладеного, випускна кваліфікаційна робота Леонтєва Валерія Едуардовича відповідає встановленим вимогам та рекомендується до захисту з позитивною оцінкою.

Рецензент:

професор кафедри державного управління
у сфері цивільного захисту
Інституту державного управління та
наукових досліджень з цивільного захисту,
д-р наук з держ.упр., доцент

Олександр ТВЕРДОХЛІ

Підпис

ЗАСВІДЧУЮ